

PREGLEDNI NAUČNI RAD

Sudska nagodba - novi pristup u rješavanju sporova

The Court Settlement – a New Approach to Resolving Disputes

Mr. sci. Asmira Bešić

Općinski sud u Tuzli, stručni saradnik

e-mail: asmira.besic@hotmail.com

Sažetak: Sudska nagodba je jedan od načina rješavanja građanskopravnih sporova. Regulisana je odredbama važećeg Zakona o parničnom postupku FBiH, ali je nedovoljno primjenljiva.

Sudska nagodba je dispozitivna parnična radnja kojom stranke uređuju svoje odnose, neposredno pred sudom. Cilj je smanjenje broja predmeta, zadržavanje ili poboljšanje poslovnih odnosa, obostrano zadovoljstvo stranaka bez isčekivanja sudske odluke. Nedostaci se ogledaju u prigovorima nepristrasnosti sudije, stranke slobodno ne izražavaju svoje misli jer se izlažu riziku vezanosti izjavama i prijedlozima u slučajevima da pregovori ne uspiju. Međutim, sudija kao stručna osoba može jasno i pravno strankama obrazložiti pravnu prirodu njihova spora, pozicije u sporu, a prema iznijetim činjenicama i dokazima, u određenim slučajevima direktno pred strankama pročitati i upoznati stranke sa važećom odredbom zakona.

Mirenje je oblik rješavanja sporova na temelju interesa, kada izmiritelj usmjerava znatnu pozornost prema uspostavljanju prekinute komunikacije među strankama, vodeći računa o emocijama i poremećenim odnosima.

Rad razmatra sudsku nagodbu i mirenje, kao neophodne u praksi rješavanja sporova u BiH. Cilj rada je da ukaže na neophodnost u prihvatanju i regulaciji instituta mirenja koji bi uz postojeću regulaciju sudske nagodbe trebao predstavljati novi pristup sudije u rješavanju sporova.

Ključne riječi: mirno rješavanje sporova, nepristrasnost sudije, interes stranaka, izmiritelj.

JEL klasifikacija: K19

<http://dx.doi.org/>

10.14706/DO152110

Historija članka

Dostavljen: 14.06.2014.

Recenziran: 12.01.2015.

Prihvaćen: 23.01.2015.

Abstract: *The court settlement is one way of resolving civil disputes. Regulated by the provisions of the applicable Code of Civil Procedure Federation of Bosnia and Herzegovina, but is not sufficiently applicable .*

The court settlement is dispositive procedural action by which parties regulate their relations to be dispositive, immediately before the court. The aim is to reduce the number of cases, preservation or improvement of business relations, the mutual satisfaction of the parties without the expectation of judicial decisions. The disadvantages are reflected in the impartiality of judges objections, the parties can not freely express their thoughts, because they run a risk of attachments that his statements and proposals in case the negotiations fail. However, the judge as a professional person can clearly and legally parties to explain and explain the legal nature of their dispute, their position in the dispute, and to set out the facts and evidence, in some cases, directly in front of customers to read and learn about the party with the applicable provisions of relevant laws.

Mediation as an alternative method of dispute resolution found is very broad and successful application in practice of resolving disputes in modern western societies.

The paper discusses a court settlement and mediation, as required in the practice of dispute resolution in BiH. The aim is to point out the necessity of accepting and regulating institution of conciliation with the existing regulation of court settlement should represent a new approach to judges in resolving disputes.

Ključne riječi: *mirno rješavanje sporova, nepristrasnost sudije, interes stranaka, izmiritelj.*

JEL klasifikacija: K19

<http://dx.doi.org/10.14706/DO152110>

Historija članka

Dostavljen: 14.06.2014.

Recenziran: 12.01.2015.

Prihvaćen: 23.01.2015.

1. Uvod

U zapadnim i susjednim zemljama, pravosuđe je manje opterećeno jer se mnogi sporovi riješe nagodbom. Bosanskohercegovačko pravosuđe karakterišu nagomilani predmeti, sporovi koji se rješavaju godinama i strankama koje se iscrpljuju u višegodišnjim procesima. Kako bi se smanjio broj zaostalih predmeta i poboljšala efikasnog rada, provode se razne metode: „Planovi rješavanja starih predmeta“¹, održavaju se okrugli stolovi kao jedna od aktivnosti Projekta unapređenja efikasnosti pravosuđa,² prenose se nadležnosti sa suda na notare, podstiču se postupci medijacije, itd.

Sudska nagodba, kao jedan od načina rješavanja sporova, ugovor je kojima stranke uređuju svoje građanskopravne odnose kojima mogu slobodno raspolagati. Kao jedan od načina rješavanja sporova pronašla je veoma uspješnu primjenu u praksi rješavanja zapadnih zemalja i susjednih zemalja, npr. Hrvatske i Slovenije. U svakoj od tih zemalja stvorene su formalne pretpostavke za potpunu primjenu zakonskih odredbi o sudskoj nagodbi kao mirnom načinu rješavanja spora. U Hrvatskoj je 24.10.2003. g. stupio na snagu Zakon o mirenju.³ Brčko Distrikt BiH je prije ostalog dijela BiH kroz odredbe Zakona o parničnom postupku⁴ uveo

---

¹ Visoko sudsko i tužilačko vijeće Bosne i Hercegovine (u nastavku VSTV BiH) je na svojoj vanrednoj sjednici održanoj 01. i 02. decembra 2010. godine u Mostaru, između ostalog, donijelo zaključak kojim je usvojilo Uputstvo za izradu plana rješavanja starih predmeta prema starosti inicijalnog akta (u nastavku Uputstvo). U cilju adekvatnog praćenja pravilne primjene Uputstva VSTV je Odlukom broj 08-02-1710/2011 od 12. maja 2011. godine, kao stalno tijelo, formirao Stalnu komisiju za praćenje implementacije Uputstva za izradu plana rješavanja starih predmeta prema starosti inicijalnog akta i efikasnosti pravosuđa (u nastavku Stalna komisija), koja će pored navedenog, pratiti i procenat riješenih starih predmeta na mjesečnom nivou u skladu sa Uputstvom, te na temelju rezultata analiza predlagati konkretne mjere VSTV-u u pogledu preduzimanja određenih koraka potrebnih za uspostavljanje efikasnosti pravosuđa. www.hjpc.ba/pr/msword/RealizacijaPlanovaI2012ver2.doc, 26. oktobar 2013.

² Projekt unapređenja efikasnosti pravosuđa ima za cilj promociju alternativnih načina rješavanja spora. Voditelji projekta su VSTV BiH i Kraljevina Norveška i Švedska.

³ Zakon o mirenju, Narodne novine RH br. 163/03. Člankom 1. Zakona o mirenju uređuje se mirenje u građanskim, trgovačkim, radnim i drugim sporovima o pravima kojima stranke mogu slobodno raspolagati.

⁴ Stari Zakon o parničnom postupku Brčko Distrikta Bosne i Hercegovine, Službeni glasnik Brčko Distrikta Bosne i Hercegovine br. 5/2000, 1/2001, 6/2002, odredio je da u slučaju da stranke ne postignu nagodbu pred sudijom, upućuju se na rješavanje spora pred drugim parničnim sudijom istog suda.

posredovanje, koje ima elemente medijacije. Primjenjivao se u svim građanskim i porodičnim stvarima.⁵

U FBiH, sudska nagodba kao jedan od načina rješavanja sporova, zajedno sa medijacijom regulisana je odredbama Zakona o parničnom postupku FBiH,⁶ ali je nedovoljno primjenljiva. Razlozi su različiti: nedovoljna regulacija, stranke nisu dovoljno upoznate sa mogućnosti rješenja spora sudskom nagodbom, stranke žele dobiti sudsku presudu, sudija nije neutralan jer kada stranke ne postignu sporazum on je ovlašten da donese odluku o njihovom sporu, stranke nisu slobodne u izražavanju, jer se boje rizika vezanosti svojim izjavama u slučaju da pregovori ne uspiju, sadržaj i provedbu nagodbe određuje sudija, pri čemu se neke sudije drže veoma krutih pravnih stavova u potrazi za odgovarajućim rješenjem, dakle nisu im bitni interesi u pozadini, ili zastupnici stranaka nisu ovlašteni za zaključenje sudske nagodbe, najčešće općinska pravobranilaštva.

Predmet ovog rada je sudska nagodba kao učinkovit način rješavanja građanskopravnih sporova. Prednosti sudske nagodbe najbolje se ogledaju kroz mogućnosti u primjeni jer je regulisana pozitivnim propisima. Uloga sudije, pri tome, ne smije biti pasivna, načelo nepristrasnosti sudije mora se široko posmatrati, komunikacijske vještine su neizostavne. Sve to nije dovoljno za širu primjenu sudske nagodbe jer je potrebno stvoriti formalne pretpostavke koje će se u ovom radu izložiti, a u svijetlu prijedloga de lege ferenda.

2. Istorijat razvoja načina rješavanja sporova

Od nastanka čovječanstva pa do danas postojali su odnosi između dvije ili više strana koji imaju nepomirljive stavove, tzv. konflikti. Zavisno od stepena razvoja društveno ekonomskih odnosa, konflikti su se rješavali na različite načine. Kao najznačajniji mogu se izdvojiti načini rješavanja na temelju moći, prava i interesa. Rješavanje sporova na temelju moći, tipično je bilo za period prvobitne zajednice, robovlasništva i feudalizma, a rješavanje sporova na temelju moći i prava vezuje se za period kapitalizma te razvoja države. Strankama u sporovima pomagale su treće

---

⁵ „U BiH postupak posredovanja primijenjen je u parničnoj proceduri Brčko Distrikta BiH. Postupak posredovanja ili medijacije vodi sudija posrednik ili medijator ukoliko ne postoje procesne smetnje za dalje vođenje parnice“, R.Račić, „Postupak posredovanja u parničnoj proceduri Brčko Distrikta Bosne i Hercegovine“, Centar za promociju civilnog društva, Pravni savjetnik, mjesečni stručni časopis, 4/2004, 43.

⁶ Zakon o parničnom postupku FBiH - ZPP, Službene novine FBiH, br. 53/03., 73/05. i 19/06.

nepristrasne osobe da se iznađe sporazum i rješenje prije utemeljenja sudskog, od države organiziranog i prisilom praćenog, načina rješavanja sporova.⁷

Sa pojavom države i prava, sporovi se rješavaju uz primjenu državnog aparata koji primjenjuje apstraktne pravne norme i rješava pojedinačne slučajeve. Sa brzim razvojem nauke i tehnologije, razvojem ekonomskih odnosa, komunikacija, te pojavom demokratije društveni odnosi postaju tako široki da država sa svojim pravosudnim sistemom nije bila u mogućnosti da ih reguliše. Društvo, pa i država su bili prinuđeni da potraže alternativu, koja se u početku odnosila na vansudske, a u zadnje vrijeme i sudske načine rješavanja spornih odnosa: mirenje, nagodba ili medijacija. Prilikom suočavanja sa konfliktom, sve više se akcenat stavlja na interese stranaka i razlike u nivoima zahtjeva koje stranke u konfliktu iznose kao željena rješenja.⁸

Strana iskustva pokazuju mirenje kao jedan od načina rješavanja sporova. U SAD-u, mirenjem i drugim alternativnim načinima, prije petnaestak godina rješavalo se preko 90 % trgovačkih sporova, u Njemačkoj oko 20 %, a i Engleska ima korisna iskustva i rezultate.⁹

Dok se u razvijenim pravnim sistemima uveliko primjenjuju i učinkoviti su alternativni načini rješavanja sporova, u bosanskohercegovačkom pravu još uvijek se pronalaze i izučavaju načini i oblici suđenja za rješavanje sporova. Nagodba nije novi način rješavanja sporova, nego način u koji bi morale biti uvrštene savremene metode i tehnike s ciljem efikasnosti u provođenju poznatog načina rješavanja spornih odnosa.

3. Načini rješavanja sporova u Bosni i Hercegovini

Zakon o parničnom postupku FBiH,¹⁰ prije 2003. g., regulisao je samo jedan način rješavanja sporova mirnim putem, a to je sudska nagodba kojom se

---

⁷ M.Lasić, „Europska smjernica 2008/52/EZ o određenim aspektima mirenja u građanskim i trgovačkim predmetima“, Zbornik radova Pravnog fakulteta Sveučilišta u Mostaru, br. XXI, 2010, 131.

⁸ „Tokom mirenja traži se rješenje koje je u interesu obje stranke, pri tome izmiritelj mora u prvom redu obratiti pozornost na ponovno uspostavljanje komunikacije između stranaka kako bi one bile u stanju pregovarati. Za razliku od sudskog postupka, ovdje se svi detalji spora iznose na vidjelo, a ne samo njihova pravna interpretacija“, S.Šimac, Hrvatska pravna revija, Inženjerski biro dd Zagreb, 6/2004,100-110.

⁹ M.Lasić, 131.

¹⁰ Službene novine FBiH, br. 42/98. i 3/99.

rješavao najmanji broj sporova. Za to vrijeme i prije u nekim zemljama mirenjem se rješavalo preko 90 % predmeta (poput SAD-a), a u drugim zemljama otvarane su mogućnosti za rješavanje sporova nagodbom (poput Austrije, Njemačke i Norveške).

BiH kao zemlja u tranziciji, kojoj je u interesu da prati evropske standarde, donošenjem sada važećeg ZPP-a uvodi novi institut rješavanja sporova, a to je „medijacija“. Medijacija je jedan od načina tzv. „alternativnog rješavanja sporova“ prihvaćen u velikom broju zemalja koji je trebao naći mjesto i u BiH.¹¹

Medijacija predstavlja vansudski način rješenja spora uz pomoć trećeg nepristrasnog lica, tzv. medijator. Ukoliko je povodom spora u toku sudski postupak, principe i postupak medijacije, uslove za obavljanje medijacije i ulogu medijatora u procesu, te pretpostavke i rokove za vođenje postupka medijacije, regulisani su donošenjem Zakona o postupku medijacije.¹²

Od aprila 2004. do aprila 2006. godine trajali su pilot projekti uvođenja medijacije u predmetima Osnovnog suda Banja Luka i Općinskog suda Sarajevo, koje je realizovalo Udruženje medijatora u BiH uz pomoć programa za razvoj poduzetništva u Jugoistočnoj Evropi.¹³ U tom periodu održano i provedeno je oko 600 medijacija od kojih je oko 56% završeno dogovorom stranaka. U oko 90% slučajeva stranke koje su potpisale sporazum, dobrovoljno su ga djelimično ili u potpunosti izvršavale, što je značilo da medijacija i djeluje, jer se ti predmeti neće vraćati u izvršni postupak.

Prihvatanje i zakonsko regulisanje postupka medijacije jedan je od elemenata sveobuhvatne reforme sudskog sistema od kojeg se očekivalo da će smanjiti ogroman broj zaostalih predmeta koji su trebali završiti pred sudom. Medijacija se pokazala kao pogodan i brz način rješavanja sporova, ali samo dok je trajao pilot projekat jer

---

¹¹Z.Kulenović *et al.*, Komentar Zakona o parničnom postupku u Federaciji BiH i Republici Srpskoj, Savjet/Vijeće Evrope i Evropska komisija, Sarajevo, 2005, 166.

¹²Službeni glasnik BiH br. 37/04.

¹³ Udruženja medijatora u BiH, glavni je nosilac ideje i aktivnosti u uvođenju i primjeni medijacije u Bosni i Hercegovini. Udruženje je osnovala grupa polaznika programa obuke „Treća neutralna strana“ koju je provodio Kanadski institut za rješavanje sukoba, u okviru projekta jačanja kapaciteta i edukacije zaposlenih u institucijama i organizacijama koje djeluju na polju ljudskih prava, povratka izbjeglica i interetničkog pomirenja (1998.-2002.). U ovoj obuci u najvećem broju učestvovali su aktivisti nevladinih organizacija, socijalne službe, prosvjetni radnici, a od 2000. godine za program obuke se zainteresovao i sve veći broj sudija i tužilaca. Program je obuhvatao teorijsku i praktičnu obuku o pristupima rješavanju sukoba, neutralnosti, facilitaciji, medijaciji, rješavanju sukoba u grupama, itd.

nakon što je pilot projekat završen stranke su same morale da snose troškove postupka medijacije, što je po ocjeni šire javnosti jedan od osnovnih uzroka što medijacija BiH nije se pokazala kao uspješan alternativni način rješavanja sporova.

U to vrijeme kao i sada odredbe ZPP-a FBiH upućivale su sud i stranke na mogućnost zaključenja sudske nagodbe. Iako je takav način rješavanja spora bio jeftiniji u odnosu na medijaciju, rijetko se primjenjivao. Posljedica potrebe stranaka da spor riješe sa manje troškova i nedovoljna primjena zakonske mogućnosti rješavanja sporova sudskom nagodbom, dovela je do velikog broja sudskih predmeta, koji su dalje proizvela velika opterećenja, prije svega za ekonomiju ali i za druge odnose poput domaćih i inostranih ulaganja. Sve navedeno, rezultiralo je prvim treninzima inostranih stručnjaka za stavljanje fokusa na sudsku nagodbu. Provode se aktivnosti u okviru Projekta unapređenja efikasnosti pravosuđa, s ciljem promocije alternativnih načina rješavanja spora i smanjenja broja zaostalih predmeta, te poboljšanje efikasnosti u njihovom radu.

4. Sudska nagodba kao jedan od načina rješavanja sporova

Sudska nagodba je poravnanje stranaka o predmetu spora. Sudska nagodba je dispozitivna parnična radnja kojom stranke uređuju svoje odnose kojima mogu slobodno raspolagati, pri čemu sud neće uvažiti ona raspolaganja stranaka koja su u suprotnosti sa prinudnim propisima.¹⁴ Stranke u parnici ne moraju dokazivati poseban pravni interes za zaključenje sudske nagodbe.

Za razliku od ZPP-a FBiH koji nagodbu definiše kao dispozitivnu parničnu radnju, Zakon o parničnom postupku Republike Hrvatske sadrži odredbu o obaveznosti nagodbe. Osoba koja namjerava podnijeti tužbu protiv Republike Hrvatske dužna je prije podnošenja takve tužbe obratiti se nadležnom državnom odvjetništvu sa zahtjevom za mirno rješavanje spora.¹⁵ U Njemačkoj već više godina postoji model obaveznog mirenja, propisan odredbama Uvodnog zakona za njemački zakon o parničnom postupku, na osnovu kojeg su pojedine njemačke zemlje donijele zakone kojima se u pojedinostima uređuje navedena materija.¹⁶

---

¹⁴ Član 3. ZPP-a.

¹⁵ Član. 186 a. Zakona o parničnom postupku RH – ZPP RH, Narodne novine, br. 53/91, 91/92, 58/93, 112/99, 88/01, 117/03, 88/05, 02/07, 84/08, 123/08, 57/11, 148/11 i 25/13.

¹⁶ S.Krešimir, „O mirenju kao alternativnom načinu rješavanja privatnopravnih sporova“, Pravo u gospodarstvu, Zagreb, 2/2007, 13.

Sudsku nagodbu stranke mogu zaključiti tokom cijelog postupka, do njegovog pravosnažnog okončanja pa i tokom postupka pred drugostepenim sudom. ZPP FBiH nije predvidio posljedice zaključenja sudske nagodbe nakon što je donesena prvostepena presuda. Ni pravna teorija i sudska praksa nisu izgradile stavove, tako da postoji više mišljenja. Prema jednom mišljenju rješenje ovog problema bi se trebalo kretati od stava po kome bi sud trebao konstitutivnom odlukom ukinuti donesenu presudu, pa do stava po kome bi samo zaključivanje sudske nagodbe oduzimalo pravno značenje pobijanoj presudi, jer uzrokuje gašenje parnice u stadiju u kome presuda još nije postala pravosnažna.¹⁷ Ovakva nedoumica o pravnim posljedicama zaključenja sudske nagodbe bi se mogla riješiti jednostavno izmjenama Zakona o parničnom postupku FBiH koji bi propisao obavezu prvostepenog suda da bez odgode provjeri kod drugostepenog suda da li je odlučeno o povodu žalbe, te ga obavijesti o namjeri stranaka da zaključe nagodbu. Drugostepeni sud bi u takvom slučaju morao zastati s postupkom, dok se postupak zaključenja nagodbe ne dovrši. Sud pred kojim je nagodba zaključena rješenjem bi morao staviti van snage prvostepenu odluku i utvrditi da je tužba povučena, osim ako stranke nešto drugačije nisu dogovorile u sudskoj nagodbi.¹⁸

Zakonske odredbe o zaključenju sudske nagodbe ne ograničavaju stranke da sklope nagodbu izvan suda i tokom cijelog postupka, samo im nameću obavezu da obavijeste sud, npr. povlačenjem tužbe od strane tužitelja bez da objašnjava zašto je to učinio.

Mirenje kao jedan od načina rješavanja sporova, regulisano je odredbama Zakona o obligacionim odnosima-ZOO.¹⁹ Prema članu 19. ZOO-a, sudionici u obaveznim odnosima dužni su da svoja uzajamna prava i obaveze rješavaju uzajamnim popuštanjem. Za zaključivanje sudske nagodbe uzajamno popuštanje stranaka nije obavezno.

Regulacijom sudskog poravnjanja, strankama nije oduzeto pravo da vanskudskim putem riješe spor. Međutim, sudska nagodba daje strankama određenu sigurnost jer ima snagu izvršnog naslova,²⁰ dok takvo svojstvo vanskudsko poravnanje nema.

---

¹⁷ Triva-Belajec-Dika, Građansko parnično procesno pravo, Zagreb, 1986, 472.

¹⁸ Vidjeti slično u članku 321. stavak 8. ZPP RH-e.

¹⁹ Službeni list SFRJ br. 29/78, 39/85, 45/89, 57/89 i Službeni list R BiH, br. 2/92, 13/93, 13/94.

²⁰ Član 91. ZPP.a

Sudska nagodba je i sudijama jedan od najdražih načina okončanja sudskih postupaka jer se postiže obostrano zadovoljstvo stranaka bez isčekivanja nepovoljne sudske odluke. I troškovi postupka su svedeni na minimum, ne zahtijeva se izrade pismenog otpravka presude sa obrazloženjem, a samim tim ni obaveza pružanja pravne zaštite samo jednoj od stranaka u postupku.

5. Aktivna uloga sudije u zaključenju sudske nagodbe, mogućnosti i ograničenja

Aktivnosti sudije prilikom zaključenja sudske nagodbe imperativnog su karaktera jer su jasno određene članom 88. ZPP-a. Iz dikcije tog člana proizilazi dužnost suda da na način koji ne ugrožava njegovu nepristrasnost tokom cijelog postupka nastoji da stranke zaključe sudsku nagodbu. To nastojanje se ogleda kroz obavezu ocjene sudije, kada je to osnovano, da strankama predloži sudsko poravnanje, vodeći računa o željama stranaka, prirodi spora, odnosima među strankama i drugim okolnostima.²¹ Shodno tome, sudija će kada ocijeni da je potrebno radi pokušaja mirnog rješenja spora, postavljati pitanja strankama i nastojati razjasniti sporna pitanja, pokušat će utvrditi u kojim dijelovima njihovog spornog odnosa postoji najmanje nesporazuma, itd. Nakon što sudija utvrdi činjenice oko kojih su se stranke usaglasile i oko kojih nisu, trebao bi ih predložiti strankama i neposredno dovesti u vezu sa daljnim troškovima postupka ukoliko do nagodbe ne dođe. U ranijoj teoriji, smatralo se da sud strankama koje pokazuju volju za mirnim rješenjem spora može pomoći tako što će im ukazati na uslove pod kojima bi to mogle postići, a kad je potrebno, postavljanjem pitanja strankama razjasniti obim i sadržinu njihovog sporazuma.²²

Aktivna uloga sudije prilikom zaključenja sudske nagodbe, ne znači da sud ima obavezu i pravo da stranke konstantno navodi na zaključenje nagodbe ili da inzistira da stranke istu zaključe. Sud je dužan da strankama ukaže na mogućnost zaključenja sudske nagodbe, te da se aktivno uključi na način da strankama predloži

---

²¹ „Prije svega da bi raspravni sudac mogao strankama uopće predložiti da se njihov spor okonča sudskom nagodbom potrebno je da je isti dobro upoznat sa predmetom, da dobro poznaje pravnu problematiku u svezi merituma spora i da isti ocijeni da je u određenom slučaju moguće spor riješiti sudskom nagodbom“, D.Kontrec, „Uloga raspravnog suca radi mirnog rješavanja sporova u građanskim predmetima“, Pravo u gospodarstvu, Zagreb, 2/2006, 167.

²² B.Poznić, Građansko procesno pravo, Beograd 1989, 337.

kako da se nagode.²³ Sudija bi morao jasno i pravno obrazloženo objasniti strankama pravnu prirodu njihovog spora, kao i njihove pozicije u sporu, obzirom na iznijete činjenice i dokaze.²⁴ Problemi koji mogu proizaći iz nastojanja sudije da stranke zaključe sudsku nagodbu su prigovori nepristrasnosti sudije, zatim što tužilac ukoliko smatra da ima jak uticaj u parnici kada sud uputi prijedlog za zaključenje sudske nagodbe, može shvatiti kao negativno stajalište suda u odnosu na njegov mogući uspjeh, odnosno može smatrati da sud prejudicira buduću odluku.

Ograničenja sudije u nastojanjima zaključenja sudske nagodbe, imajući u vidu odredbu člana 88. ZPP-a, ne mogu se utvrditi na prvi pogled jer se radi o odredbi koja je imperativnog karaktera i nalaže sudu dužnost da nastoji da stranke zaključe sudsku nagodbu. Prema nekim mišljenjima, ograničenja sudije u zaključivanju sudske nagodbe, ogledaju se u obavezi očuvanja sudske nepristrasnosti, ne vršenje pritiska ili uticaj na volju stranke da zaključi sudsku nagodbu, stavljanjem u izgled eventualno nepovoljnog rješenja spora po tu stranku.²⁵ Dakle, radi se o materijalnim ograničenjima. Međutim, to ne znači da sudija kao stručna osoba ne može jasno i pravno strankama obrazložiti i objasniti pravnu prirodu njihova spora, njihove pozicije u sporu, a prema iznijetim činjenicama i dokazima, u određenim slučajevima direktno pred strankama pročitati i upoznati stranke sa važećom odredbom relevantnog zakona.²⁶

Materijalna ograničenja se mogu shvatiti kao pravilo u odnosu na procesna ograničenja. Procesna ograničenja mogu se odrediti kao pretpostavke za zaključenje sudske nagodbe: sudska nadležnost, pravilan sastav suda, sposobnost ugovarača, pravni interes za zaključenje ugovora u vidu sudske nagodbe, dopuštenost predmeta, sadržaj i propisana forma ugovora o sudskoj nagodbi.²⁷

---

²³Aktivna uloga sudije u zaključenju sudske nagodbe je u prilog načela ekonomičnosti postupka, prema kojem je sud dužan da provede postupak bez odugovlačenja. Ostvarenju tog načela trebalo bi poslužiti nastojanje suda da stranke zaključe sudsku nagodbu jer se na taj način brže i s manje troškova pravosnažno završava postupak.

²⁴ „Sudac pri tome mora voditi računa da se njegovi navodi i izjave tijekom rasprave ne bi smjele moći interpretirati u smislu da se raspravni sudac opredijelio za jednu od parničnih strana. Te izjave uvijek moraju biti davane uvjetno „ako je, ukoliko je, pod uvjetom da su činjenice te i te“ i sl. te u takvom slučaju ocijeniti izvjesnost spora i sa strane tužitelja i tuženog“, D. Kontrec, 168.

²⁵ T. Ralčić *et al.*, Zakon o parničnom postupku sa komentarom, sudskom praksom, obrascima i registrom pojmova, Beograd 1980, 513.

²⁶ Ovakvo postupanje može se podvesti pod odredbu člana 88. stav 2. ZPP-a.

²⁷ Član 69. ZPP-a.

5.1. Pravila koja onemogućavaju sudiju u zaključenju sudske nagodbe

Pravila koja onemogućavaju sudiju u zaključenju sudske nagodbe, mogu se podijeliti na ona koja su određena ZPP-om i ona koja su izvan određenja ZPP-a. U toku izvršavanja obaveze prethodnog ispitivanja tužbe sud ukoliko utvrdi da je podnijeta povodom predmeta spora o kojem je zaključeno sudske poravnanje, donijet će rješenje kojim će odbaciti tužbu.²⁸ Pred sudom se ne može zaključiti nagodba u pogledu zahtjeva kojima stranke ne mogu raspolagati.²⁹ Sud je u obavezi da primijeni raspravno načelo u odnosu na načelo materijalne istine.³⁰ ZOO-om nije regulisana mogućnost sudije da pruži pomoć neukim strankama, što ne znači da je onemogućen, a i u obavezi je da stranke, pa i neuke pouči na način da im predloži i predstavi njihov interes kroz prijedlog nagodbe.³¹ Troškovi zastupanja stranaka u postupku najčešće onemogućavaju sudiju da sklopi sudske nagodbe. Punomoćnici stranaka često puta odgovaraju stranke od sporazumnog rješenja spora uvjeravajući ih da su njihovi zahtjevi u potpunosti opravdani i da će sasvim sigurno u konačnici uspjeti u sporu, krijući se iza svojih ekonomskih interesa.

5.1.1. Ranije zaključena sudska nagodba

Sud je dužan u toku cijelog postupka po službenoj dužnosti paziti vodi li se parnica o predmetu u kojem je ranije bila zaključena sudska nagodba. Ako ustanovi da se parnica vodi o predmetu o kojem je zaključena sudska nagodba, odbacit će tužbu kao nedopuštenu. Ako je odlučeno i o zahtjevu o kome je već zaključena sudska nagodba, uvijek postoji povreda odredaba parničnog postupka, pa je drugostepeni sud dužan ukinuti presudu i odbaciti tužbu.³² Iako se u ZPP-u to izričito ne navodi, sudska nagodba se po svom procesnoppravnom učinku izjednačava sa pravosnažnom presudom.³³

---

²⁸ Član 62. u vezi sa članom 67. i 93. ZPP-a.

²⁹ Član 7. ZPP-a.

³⁰ Član 124. ZPP-a.

³¹ Član 88. ZPP-a.

³² Član 227. stav 2.

³³ Presuda je pravosnažna ukoliko se ne može više pobijati žalbom, član 196. ZPP-a. Sudsko poravnanje ima snagu izvršnog naslova i može se pobijati samo tužbom, član 91. i 92. ZPP-a.

5.1.2. Sudska nagodba o zahtjevima s kojima stranke ne mogu raspolagati

Pred sudom se ne može zaključiti nagodba u pogledu zahtjeva kojima stranke ne mogu raspolagati. Predmet sudske nagodbe mogu biti samo oni građanskopravni odnosi koji mogu biti predmetom raspravljanja i odlučivanja u parnici i koji su uređeni dispozitivno pravnim normama, tako da njima stranke mogu slobodno raspolagati.³⁴ Ako postoje takvi zahtjevi stranaka, sud je dužan upozoriti stranke da ne mogu zaključiti sudsku nagodbu, ali ako stranke uprkos upozorenju to zahtijevaju, nagodbu mora unijeti u zapisnik. Ako sud, u toku postupka, utvrdi da stranke pokušavaju da sudskom nagodbom raspolazu zahtjevom kojim po zakonu ne mogu raspolagati, donijet će rješenje kojim ne dopušta nagodbu stranaka, a protiv tog rješenja dopuštena je posebna žalba.³⁵

5.1.3. Preovladavanje raspravnog načela u odnosu na načelo materijalne istine

Sud je prema raspravnom načelu pasivan jer su stranke dužne iznijeti sve činjenice na kojima zasnivaju svoje zahtjeve i izvoditi dokaze kojima se utvrđuju te činjenice. Prilikom pokušaja zaključenja sudske nagodbe, ZPP-e je sudiji nametnuo obavezu aktivne uloge, ne u smislu prikupljanja činjenica ili dokaza, već da zajedno sa strankama, prema iznijetim činjenicama i dokazima istraži mogućnost zaključenja sudske nagodbe.

5.1.4. Pružanje pomoći neukim strankama

Sud, prema odredbama ZPP-a nije ovlašten da stranke poučava o njihovim pravima i obavezama, ali to ne znači da nije u mogućnosti, vodeći računa o jednakosti stranaka, da kroz prijedlog zaključenja sudske nagodbe, pruži pravnu pomoć. Prigovor zastarjelosti potraživanja i prigovor prebijanja su materijalnopravni prigovori o kojima sud ne smije parnične stranke poučavati.³⁶ Primjenjujući načelo otvorenog pravosuđenja,³⁷ ukoliko neka od stranaka, najčešće tužilac potražuje neko pravo od datuma koji nije utemeljen u zakonu, sud je dužan, obzirom na iznijete

---

³⁴ Član 3. ZPP-a.

³⁵ Član 89. ZPP-a.

³⁶ Član 2. ZPP-a.

³⁷ Načelo otvorenog pravosuđenja podrazumijeva da sudac, prilikom pokušaja pomoći strankama da sklope sudsku nagodbu, jasno i pravno obrazloženo objasni strankama pravnu prirodu njihova spora kao i njihove pozicije u sporu, obzirom na iznijete činjenice i dokaze, D. Kontrec, 186.

činjenice i dokaze jasno i pravno obrazložiti da tužilac ne može uspjeti sa takvim pravom, a prema iznijetim činjenicama i dokazima.

5.1.5. Interesi punomoćnika stranaka ili advokata

Punomoćnici stranaka, tokom postupka, često stranke odgovaraju od sporazumnog rješenja spora, vodeći se svojim ekonomskim interesima-„naplata što više troškova zastupanja“. Kako bi se onemogućilo da troškovi zastupanja stranaka u postupku često predstavljaju uzrok nesklapanja sudskih nagodbi, trebalo bi iste na neki način stimulirati u postizanju mirnog rješenja spora. Prema mišljenjima nekih autora trebalo bi izmijeniti tarifu za naknadu troškova zastupnicima stranaka (odvjetnicima).³⁸ Rješenje ovog problema najbolje bi bilo pronalaziti u pružanju mogućnosti sudiji, ukoliko ocijeni da je interes punomoćnika-advokata da se naplati u sporu, da pozove parničnu stranku da neposredno učestvuje u postupku.

5.2. Načelo nepristrasnosti sudije u okviru ovlaštenja zaključivanja sudske nagodbe

Pod nepristrasnošću se podrazumijeva da sudija ne pokazuje naklonost ili favoriziranje prema jednoj od stranaka. Načelo nepristrasnosti je jedno od temeljnih standarda etičkog ponašanja sudija u BiH, koji su određeni Kodeksom sudijske etike.³⁹ Sudiji se često prigovara da ukoliko predloži zaključenje sudske nagodbe, prejudicira sudsku odluku, te samim tim favorizira tuženog, jer tužilac ne bi podnio tužbu da je uspio mirnim putem riješiti spor sa tuženim.

Ako se krene od definicije načela nepristrasnosti, da je sudija nepristrasan kada pokazuje interesovanje za stranke i predlaže im opcije koje će obje zadovoljiti, prijedlog načina poravnanja ne bi se smio tretirati kao povreda načela nepristrasnosti. U prilog tome su odredbe člana 88. stav 2. ZPP-a FBiH jer će sud predložiti nagodbu tek kada uzme u obzir želje stranaka, prirodu spora, odnose među strankama i druge okolnosti.

---

³⁸ *Ibid.*

³⁹ Ovaj kodeks razrađuje temeljne standarde etičkog ponašanja sudija u Bosni i Hercegovini. Svrha ovog kodeksa je da pomaže sudijama kad su suočene sa etičkim i profesionalnim dilemama, a izvršnoj i zakonodavnoj vlasti i javnosti da bolje razumiju i podrže pravosuđe. Nezavisno pravosuđe predstavlja pravo svakog građanina u Bosni i Hercegovini. Sudija ima slobodu da pošteno i nepristrasno odlučuje na osnovu zakona i dokaza, bez ikakvog pritiska ili uticaja. Dužnost sudija je da podržavaju i brane sudijsku nezavisnost, ne kao privilegiju sudijske funkcije, nego kao Ustavom zagarantovano pravo svakome da o njegovom sporu raspravljaju i odlučuju nepristrasne sudije.

Zaključenje sudske nagodbe je u dispoziciji stranaka, te pristrasnost suca prilikom zaključivanja sudske nagodbe može izazvati različite posljedice ukoliko je postupak vodio i odluke donosio namjerno ili ne ili samo postoji sumnja u njegovu nepristrasnost. Sud bi bio pristrasan prema jednoj od stranaka ukoliko nije upozorio stranke da raspolažu pravima sa kojima ne mogu raspolagati, odnosno da nije donio rješenje kojim ne dopušta nagodbu stranaka. Druga posljedice pristrasnosti sudije na zaključenje sudske nagodbe bi mogla nastati ako ne donese rješenje kojim zbog takvih raspolaganja ne dopušta nagodbu stranaka. Treća posljedica je da bi se sudska nagodba mogla pobijati i ako bi bila zaključena u zabludi ili pod uticajem prisile ili prevare, dakle zbog mana volje pa bi se i u ovom slučaju to moglo dogoditi ako primjerice sudija zbog pristrasnosti dovede stranku u zabludu ili ih prevari u pogledu sadržaja i pravnih učinaka sudske nagodbe. Ako bi sudija ove radnje preduzimao svjesno zbog pristrasnosti to bi za njega moglo imati i posljedice izvan konkretnog parničnog postupka (disciplinska mjera, kaznena odgovornost, razrješenje i sl.).

Ako bi se radilo samo o sumnji da bi sudija prilikom zaključenja sudske nagodbe mogao biti nepristrasan, tada se svaka od stranaka može koristiti institutom izuzeća sudija. Nepristrasnost sudija, temeljni je preduvjet za objektivno suđenje i pravilno donošenje odluke. Jamstvo kojim se osigurava da u konkretnom sporu ne sudi sudija čija se objektivnost dovodi u pitanje jest institut izuzeća sudije.

ZPP-e FBiH nije konkretnije odredio okolnost koja dovodi u sumnju nepristrasnost određenog sudije koja predstavlja u konačnici razlog za izuzeće. U teoriji se smatra da bi to mogli biti: prijateljstvo ili neprijateljstvo sudije sa strankom, srodstvo u daljnjem stepenu od onog koji je predviđen zakonom kao razlog za isključenje po sili zakona, odnos starateljstva, vanbračna zajednica, i sl.

U praksi sudova, izuzeće se često traži zbog okolnosti koji su u vezi sa načinom na koji sudija vodi postupak: nije uvažio ili je uvažio prijedlog stranke za preduzimanje parničnih radnji (saslušanje stranke), dugotrajno vođenje postupka, sumnja u stručnost suca, itd. Ovakvi prijedlozi za izuzeće nisu nikako utemeljeni i zakoniti jer da bi se dokazala sudijina pristrasnost potreban je dokaz o postojanju razloga za izuzeće koji *in concreto* ugrožava sudijsku nepristrasnost.

Posljedice sudske pristrasnosti regulisane su sa nekoliko odredaba ZPP-a, posebno u odredbama o pravnim lijekovima protiv presude. Kako se protiv zaključene sudske nagodbe mogu ulagati specifični pravni lijekovi poput tužbe i kako sudija o zaključenoj sudskoj nagodbi ne donosi nikakvu odluku, teško da se mogu

primijeniti odredbe ZPP-a i u slučaju nepristrasnosti sudije kod zaključenja sudske nagodbe.

Izuzetak su neke od odredaba ZPP-a. Tako odredba člana 209. ZPP-a definiše da povreda odredaba parničnog postupka postoji ako sud u toku postupka nije primijenio ili je nepravilno primijenio koju odredbu zakona, pa i donošenje odluke od strane sudije koji je morao biti izuzet, pod uvjetom da je takva povreda uticala na zakonitost i pravilnost pobijanje odluke. Prema odredbi člana 255. ZPP-a, postupak koji je odlukom suda pravomoćno završen može se na prijedlog stranke ponoviti ako je među ostalim pri donošenju odluke sudjelovao sudija koji je po zakonu morao biti izuzet.

5.3. Posljedice pregovora prilikom sklapanja sudske nagodbe

Sudska nagodba bi trebala predstavljati najčešći način okončanja sudskih postupaka jer su sve strane u sporu zadovoljne. Stranke s jedne strane, obostrano su zadovoljne jer su isključile rizik eventualno nepovoljne sudske odluke i daljnje troškove. Sudije, s druge strane su zadovoljne jer su riješile predmet veoma brzo, na način da su pružile pravnu zaštitu objema strankama, neće izrađivati pismeni otpisak presude i iscrpljivat se obrazloženjem. Sudija će okončati postupak i spriječiti daljnje vođenje spora koji znaju u pojedinim predmetima da traju godinama, jer sudije znaju zadužiti preko 1000 spisa i samim tim rok po ZPP-u između pripremnog ročišta i glavne rasprave od 30 dana objektivno se i ne može poštovati zbog velikog priliva predmeta na sudovima.⁴⁰

Sudija, kao nepristrasna osoba dužna je da strankama pomogne da postignu rješenje svojih sukoba koje se temelji na obostranim interesima. Ova vrsta rješavanja sukoba ima dvije glavne prednosti: usmjeravanje znatne pažnje prema ponovnom uspostavljanju prekinute komunikacije između stranaka, a time i prema emocijama u pozadini i poremećenim odnosima i to u onoj mjeri u kojoj te emocije i poremećeni odnosi ometaju postizanje rješenja, te vođenje pregovora na temelju interesa, a ne na temelju prava.⁴¹ Međutim, nisu sve sudije sklone istraživanju interesa u pozadini, već se drže veoma krutih pravnih stavova u potrazi za odgovarajućim rješenjem.

---

⁴⁰ Član 94. ZPP-a.

⁴¹ *Ibid.*

Rad sudije je ograničen obilježjima pravnog postupka: onemogućen je u pružanju pravne pomoći nekim strankama, na strankama je teret dokazivanja i iznošenja činjenica, donosi odluku ako stranke to ne uspiju, ograničen je na sukob i argumente, ima ograničeno vrijeme za ročište za nagodbu, pravni je stručnjak. U slučaju da stranke ne uspiju zaključiti sudsku nagodbu, sudija će donijeti meritornu odluku. Posljedica takvog pristupa je suzdržavanje stranaka u izražavanju onoga što stvarno misle jer se na taj način ne izlažu riziku vezanosti tim svojim izjavama ili prijedlozima u slučaju da pregovori ne uspiju. Stranke su pod pritiskom da će sudija, tokom postupka pregovora ukoliko ga dodatno obavijeste o sadržaju spora, stvoriti sebi sliku o pravnoj održivosti tako iznesenih stajališta i da će dobivene obavijesti staviti u taj okvir, u slučaju da stranke ne postignu nagodbu.

6. Sporovi pogodni/nepogodni za mirenje

Privredni sporovi su sporovi u kojima se postiže najveći procenat uspjeha u mirenju. Kao razlozi, mogu se navesti što predstavnici pravnih osoba nisu interesno i emocionalno uključeni u spor, te pokazuju veću spremnost ka postizanju rješenja. Drugi po redu pogodni za mirenje su porodični sporovi. Kao razlozi, mogu se navesti osjetljivost te vrste sporova za stranke i zbog uključenosti djece u te sporove. Često pogodni za mirenje su i radni sporovi jer iziskuju brzo i zadovoljavajuće rješenje koje je od značaja za cjelokupnu sredinu u kojoj je takav spor nastao. Prema ZPP-u, može se zaključiti poravnanje o svim zahtjevima sa kojima stranke mogu raspolagati, što znači da sud ne bi smio uvažiti raspolaganja stranaka koja su u suprotnosti sa prinudnim propisima.⁴² Na primjer, sudsku nagodbu nije moguće sklapati u postupcima razvoda braka ili u drugim statusnim predmetima.⁴³

Način rješenja spora često ne zavisi od vrste samog spora, već od stava i mišljenja stranaka, njihovih punomoćnika i spremnosti da riješe spor na taj način, te drugih okolnosti koje idu i prilog sklapanja nagodbe. Sporovi pogodni za mirno rješenje, prema nekim autorima su: - stari predmeti, posebno oni stariji od pet, deset i više godina, jer su stranke umorne od sporenja i žele brzo okončati spor, - predmeti u kojima stranke i uz dugotrajno sporenje žele obnoviti svoj narušeni poslovni ili drugi odnos i žele ga zadržati u budućnosti, - predmeti u kojima stranke u povodu predmeta svog spora žele isključiti javnost, - predmeti u kojima stranke napokon žele

---

⁴² Član 89. i 3. ZPP-a.

⁴³ „U postupku u bračnim sporovima i sporovima iz odnosa roditelja i djece stranke se ne mogu odreći zahtjeva, priznati zahtjev protivne stranke, niti se nagoditi“, član 278. Porodičnog Zakona FBiH – PZFBiH, Službene novine FBiH, broj 35/05. i 41/05.

preuzeti kontrolu nad svojim sporom, - predmeti u kojima stranke žele okončati svoj spor na vlastiti način i postići rješenje koje će biti u zajedničkom interesu, - predmeti u kojima postoji razmjerno niska količina spornih pitanja, - predmeti u kojima narav spora zahtijeva žurno okončanje spora, - predmeti u kojima se stranke ne mogu pouzdati u snagu svog pravnog položaja u sporu i žele isključiti svaki mogući rizik za njih nepovoljne sudske odluke i - predmeti u kojima postoje drugi razlozi koji idu u prilog sklapanju nagodbe, a koje će prepoznati suci i sudski savjetnici.⁴⁴

7. Mogućnosti i ograničenja primjene nagodbe u sporovima u kojima su parnične stranke općine

Sudske nagodbe su rijetkost u sporovima u kojima su parnične stranke jedinice lokalne samouprave, npr. općine. Razlozi su, prema izjavama njihovih zastupnika, komplikovane procedure pred općinskim organima, kako bi se dobila saglasnost za zaključenje sudske nagodbe. I kada postoji spremnost i inicijativa suprotne strane za zaključenje sudske nagodbe, često ona izostaje, kako zbog pasivnosti sudije tako i zbog neukosti te stranke. Nije mali broj slučajeva da se pred otvaranje pripremnog ročišta ili na samom ročištu, stranka predloži zastupniku općine zaključenje sudske nagodbe, koja izostane jer isti takav zastupnik izjavi da nema ingerenciju za zaključenje nagodbe.

U takvim slučajevima, veoma je bitna uloga i ocjena sudije. Sudija može upoznati stranku sa procedurom zaključenja sudske nagodbe sa općinom, npr. da je Općinsko vijeće predstavničko tijelo koje odlučuje o imovini i imovinskim interesima i kao takav je jedini mjerodavan da odlučuje o nagodbama pred sudom, stranka koja želi zaključenje sudske nagodbe potrebno je da se pismenim podneskom obrati Pravobranilaštvu ili da to učini usmeno na zapisnik kod suda, a na osnovu procjene određenog sudskog predmeta pripremit će se prijedlog sudske nagodbe.⁴⁵ Ukoliko stranka pristane na pokušaj zaključenja sudske nagodbe, sud će odgoditi ročište za period ne duži od 1 mjesec dana i naložiti strankama da do narednog ročišta preduzmu sve radnje kako bi se nagodba zaključila na narednom ročištu.⁴⁶

---

⁴⁴ Nakon nagodbe nema žalbe, moguće je samo poništenje, <http://liderpress.hr/arhiva/29476/>, 22. septembar 2013.

⁴⁵ <http://www.novosarajevo.ba/stream/article.php?pid=1655>, 22. septembar 2013.

⁴⁶ *Ibid.* i u vezi sa članovima 112. i 115. ZPP-a.

Često se dešava da Općinsko vijeće odbije dati saglasnost za zaključenje nagodbe jer im nije jasno zašto se vrše nagodbe, u kojem slučaju je obaveza Pravobranioca kao izvjestioca konkretnog prijedloga nagodbe da upozna Općinsko vijeće sa svrhom zaključenja sudske nagodbe, a to je: miran i brz način rješenja spora. Kao osnovni motiv suda može se navesti brzo okončanje spora u odnosu na pojedine predmete koji znaju da traju i godinama, jer zaduženje spisa po sudiji može prelaziti i preko 1000 spisa, a rokovi po ZPP-u, objektivno se ne mogu poštovati zbog velikog priliva predmeta na sudovima.

Motivi stranaka su veći: poželjan rezultat koje one određuju i koji će biti različiti od sudske odluke, stranke žele postići brzo rješenje spora ili želja da se zadrže dobri poslovni odnosi u budućnosti. Kako bi približile povoljnost rješenja spora zaključenjem nagodbe, neke općine su razmatrale i usvajale izvještaje o zaključenim i izvršenim sudskim i vansudskim nagodbama koje su podnosila pravobranilaštva.⁴⁷ Istim izvještajem pravobranilaštva su iznosila mišljenja da bi sudskih nagodbi trebalo biti što više jer će se postupci koji se nekad vode i godinama, vremenski skratiti kao i da bi se mirnim putem na obostrano zadovoljstvo završavali sudski predmeti i time poboljšala ekspeditivnost i ekonomičnost postupka, sve po obligatornim uslovom koji glasi sa saglasnošću Općinskog vijeća kao predstavnika jedinice lokalne samouprave.

8. Prednosti zaključenja sudske nagodbe

Regulisanjem sudske nagodbe zakonodavac je pokušao motivirajuće da djeluje na stranke da svoje međusobne sporove riješe mirnim putem i sporazumno, sa obavezom suda da upozna stranke sa mogućnosti zaključenja sudske nagodbe. Veći broj rješavanja sporova nagodbom smanjio bi opterećenost sudova, uticao na kraće trajanje sudskih postupaka, a ponekad spriječio da do suđenja dođe.

Kao neke od prednosti u zaključenju sudske nagodbe, mogu se navesti: smanjenje nagomilanih predmeta, višegodišnja iscrpljivanja stranaka, rasterećenje bosansko hercegovačkog pravosuđa od manje ili više kozmetičkih promjena kao što je medijacija, izbjegava se sudsko okončanje postupka i primjena redovnih i vanrednih pravnih lijekova što bi za posljedicu imalo odugovlačenje spora i veće troškove parničnog postupka, zadržavaju se ili poboljšavaju poslovni ili drugi odnosi.

---

⁴⁷ Takav izvještaj je podnijelo Općinsko pravobranilaštvo Općine Novo Sarajevo, koji je razmatralo Općinsko vijeće Novo Sarajevo, a na temelju Programa rada, pod tačkom 16., *Ibid*.

Prema nekim mišljenjima, tri su glavne prednosti sudske nagodbe:

- predstavlja elastičniji instrument za uređenje pravnih odnosa među strankama nego presuda, zbog mogućnosti da se relativno kruti propisi o rokovima zamjene takvima koji će bolje odgovarati posebnim odnosima konkretnog slučaja,
- svojim sadržajem nije vezana samo za onaj pravni zahtjev radi čije je zaštite pokrenuta parnica tako da se mogu obuhvatiti svi pravni odnosi stranaka te ukloniti sporne situacije (presudom se to ne može postići ako određeni zahtjev nije postao i predmet parnice),
- kao akt stranačke dispozicije predstavlja suglasno utvrđivanje prava i obaveza koje proističu iz uzajamnih pravnih odnosa.⁴⁸

Većim rješavanjem sporova nagodbom sudovi bi bili manje opterećeni na način da bi bili u mogućnosti da u razumnim i zakonskim rokovima rješavaju predmete. Sudovi bi pravni promet učinili protočnijim, poboljšali preduzetničku i opću ekonomsku klimu te unaprijedili pravnu sigurnost.

9. Mirenje kao alternativni način rješavanja spora

Iako je zakonom regulisana mogućnost zaključenja sudske nagodbe, a praksa i teorija su pokazale prednosti u primjeni takve mogućnosti, ipak mali broj sporova se rješava sudskom nagodbom. Neki od razloga su ranije spomenuti, a kao najznačajniji je određen ZPP-om,⁴⁹ stranački sukobi se rješavaju tako što se pred parničnim sudijom iznose činjenice i izvode dokaze na koje su primjenjuju pravni propisi, bez uzimanja u obzir komunikacije i emocija koja prate sukobe. Stranke nisu slobodne u izražavanju svojih misli jer se izlažu riziku vezanosti tim svojim izjavama i prijedlozima u slučajevima da pregovori ne uspiju. Sud je primoran da donese odluku. Usljed velikog broja zaduženih predmeta sudija ima ograničeno vrijeme za ročište i za nagodbu, punomoćnici-advokati stranaka, izjavama da usljed drugih preuzetih obaveza kao punomoćnici u drugim predmetima utiču na sudiju da odustane od daljnjih radnji s ciljem zaključenja nagodbe, itd.

---

⁴⁸Rješavanje sporova nagodbom, <http://www.besplatniseminarskiradovi.com/PRAVO/RjesavanjeSporovaNagodbom.htm>, 13. avgust 2013.

⁴⁹ Član 7. i 123.

Mirenje kao alternativni način rješavanja sporova pronašlo je veoma široku i uspješnu primjenu u praksi rješavanja sporova u modernim zapadnim državama. Stupanjem na snagu Zakona o mirenju, mirenje se primjenjuje u praksi rješavanja sporova i u Republici Hrvatskoj.⁵⁰ U parničnoj proceduri Brčko Distrikta BiH, postupak posredovanja uređen je Zakonom o parničnom postupku Brčko Distrikta BiH,⁵¹ i Pravilnikom o postupku posredovanja.⁵² Cilj posredovanja je da se stranke sporazumiju o spornim pitanjima zbog kojih je pokrenuta parnica, što će biti od uticaja ne samo na konkretan spor već i za buduće međusobne odnose subjekata u sporu koji će se poboljšati, nasuprot presuđivanju kojim se ti odnosi često pogoršavaju.

Prednosti primjene mirenja koje će se u daljnjem tekstu izložiti ukazat će da su institut mirenja i formalne pretpostavke za primjenu, neophodne u praksi rješavanja sporova u BiH. Mirenje je specifičan oblik posredovanja u kojem stranke rješavaju vlastite sporove pod vođstvom i uz pomoć neovisne treće osobe – izmiritelja.⁵³ Postupak mirenja uređen je Zakonom o mirenju. Prema njemu, mirenje je svaki postupak, bez obzira provodi li se u sudu, instituciji za mirenje ili izvan njih u kojem stranke nastoje sporazumno riješiti spor uz pomoć jednog ili više izmiritelja koji strankama pomažu postići nagodbu, bez ovlasti da im nametnu obavezujuće rješenje, članak 3. Obzirom na neuspjeh u provođenju medijacije u BiH, dakle mirenje izvan suda, ovdje će se ograničiti i razmatrati samo prednosti mirenja pred sudijom izmiriteljem.⁵⁴

Redovan parnični sudija, kada ocijeni da je spor pogodan za mirenje, stranke će upoznati sa mogućnosti rješenja spora mirnim putem pred sudom. Ukoliko stranke predlože ili prihvate rješavanje spora mirnim putem parnični sudija će odrediti ročište, ali pred sudijom izmiriteljem. Sastanak za pregovaranje sa strankama, potpomognut izmiriteljem na kojem nije nazočan sudija u konkretnom

---

⁵⁰ S.Šimac, 100-110.

⁵¹ Zakon o parničnom postupku Brčko distrikta BiH-ZPP Brčko Distrikta BiH, Službeni glasnik Brčko distrikta BiH, broj 8/09.

⁵² Na osnovu člana 220. ZPP-a Brčko Distrikta BiH i Zakona o pravosudnoj komisiji Brčko distrikta BiH, Pravosudna komisija je na sjednici održanoj dana 10.07.2002. g. donijela Pravilnik o postupku posredovanja, http://www.mpr.gov.ba/web_dokumenti/Vodi%20kroz%20medijaciju%20u%20BIH.pdf, 22. septembar 2013.

⁵³ S.Šimac, 100-110.

⁵⁴ Izmiritelj je osoba koja na temelju sporazuma stranaka provodi postupak mirenja, član. 3. ZM RH.

predmetu nego izmiritelj, ne bi terminološki trebalo poistovjetiti sa ročištem na kojem se preduzimaju parnične radnje.⁵⁵

Tokom postupka mirenja pokušat će se istražiti zajednički interes stranaka, ponovo uspostaviti komunikaciju između stranaka kako bi one bile u stanju pregovarati. Za razliku od građanskog parničnog postupka koji je redovna metoda zaštite ugroženih ili povrijeđenih građanskih prava, mirenje je vanredan i povoljniji put zaštite. Svrha parničnog postupka je da se dobije pravo na temelju interesa, tako da se samo formalno radi o pravnom sadržaju, a poremećaji u komunikaciji i emocije koje prate sukobe nisu u djelokrugu moći parničnog sudije. Sklapanje nagodbe pred parničnim sudijom, ranije je izloženo, teže je postići jer postupak nije sredstvo pogodno za obnovu odnosa ili za izražavanje emocija na odgovarajući način. Parnični sudija tokom postupka nagađanja nailazi na suzdržanost stranaka prilikom iznošenja njihovih skrivenih interesa jer u slučaju da stranke ne postignu nagodbu on bi bio dodatno obaviješten o sadržaju spora, i na kraju on je taj koji donosi konačnu odluku.

Mirenje je oblik rješavanja sporova na temelju interesa, kada izmiritelj usmjerava znatnu pozornost prema ponovnom uspostavljanju prekinute komunikacije između stranaka, vodeći računa o emocijama i poremećenim odnosima u pozadini. Izmiritelj je neutralan i u slučaju kada stranke ne postignu sporazum, on nema ovlaštenje da donese odluku o sporu, u kojem slučaju su stranke slobodne u izražavanju onoga što misle i pri tome se ne izlažu vezanosti tim svojim izjavama ili prijedlozima u slučaju da pregovori ne uspiju. Može se smatrati kako su razlike između sudske nagodbe i mirenja sledeće: sudija koji nastoji postići nagodbu usmjerava stranke u pravcu sadržaja nagodbe, ima ovlast i donosi odluku ako to stranke ne uspiju, usredotočen je na sukob i argumente, ima ograničeno vrijeme za ročište za nagodbu i pravni je stručnjak, nasuprot kojeg izmiritelj vodi postupak prema određenoj metodi nema ovlasti i ne odlučuje, usredotočen je na sukob i interese i ima puno vremena, a stručnjak je za posredovanje u sukobima.⁵⁶

Stranke u postupku mirenja imaju apsolutnu autonomiju volje kod određivanja procedure mirenja i provodi se na način o kojem su se one sporazumjele. Izmiritelj je aktivan tokom cijelog postupka mirenja jer tokom cijelog

⁵⁵Borislav, Blažević, „Mirenje prema Zakonu o parničnom postupku FBiH“, <http://www.mirenje.hr/index.php/miroteka/clanci/strucni-i-znanstveni-clanci/235-mirenje-prema-zakonu-o-parnicnom-postupku-mrsc-borislav-blazevic.html>, 22. septembar 2013.

⁵⁶S.Šimac, 100-110.

postupka može iznositi svoje prijedloge nagodbe koja bi strankama mogla poslužiti za okončanje spora. Prema Zakonu o mirenju RH, postupak mirenja ako se vodi pred sudom vodi sudac izmiritelj određen s liste sudaca izmiritelja koju utvrđuje predsjednik suda godišnjim rasporedom poslova, a postupak mirenja može se okončati: -sklapanjem nagodbe, odlukom izmiritelja da se postupak obustavlja jer daljnje nastojanje za postizanje mirnog rješenja spora nije svrhovito uz uvjet da je prije donošenja takve odluke strankama bila data mogućnost da se o tome izjasne, - pisanom izjavom o odustanku od mirenja koju je jedna stranka uputila drugoj ili izmiritelju osim ako i nakon toga u postupku sudjeluju dvije ili više stranaka koje mirenje žele nastaviti, -ako se nagodba ne postigne u roku od 60 dana od prihvatanja prijedloga za pokretanje mirenja, sporazumom stranaka ovaj se rok može produžiti za još 60 dana.⁵⁷

10. Zaključak

Pravni sistemi današnjice odlikuju se raznolikim stranačkim sporovima koji proizvode brojne predmete pred sudovima. Preopterećeni predmetima, sudovi su neučinkoviti i spori u pružanju pravne zaštite. S druge strane, bez obzira na svrhu vođenja nekog parničnog postupka, očekivanja stranaka usmjerena su u pravcu brzog donošenja sudske odluke koja treba da otkloni svaku neizvjesnost u spornom pravnom odnosu. Nedovoljna primjena zakonskih mogućnosti mirnog načina rješenja spora, bilo usljed prevelikih troškova u odnosu na standard života bosansko hercegovačkih građana ili usljed nedovoljnog angažmana sudija i drugih učesnika u parničnom procesu, dovela je do potrebe pronalaska novih načina rješavanja sporova.

Važeći ZPP-e sadrži odredbe o upućivanju suda i stranaka na mogućnost zaključenja sudske nagodbe, a predstavlja brži i jeftiniji način rješenja spora u odnosu na presudu. Međutim, zbog ograničenja u primjeni iste, ranije izloženi nedostaci sudske nagodbe uticali su na nedovoljno korištenje kao načina rješenja spora što se odrazilo na brojnost u sudskim predmetima koji su postali veliko opterećenje za pravosuđe te cjelokupan rast i razvoj privrede.

Mirenje kao vrsta alternativnog načina rješenja spora odlično je rješenje jer u odnosu na druge oblike rješavanja sporova, kao oblik posredovanja u kojem stranke rješavaju vlastite sporove uz pomoć neovisne treće strane-izmiritelja ogleda se u kontroli inicijatora sporova-stranaka nad samim postupkom i njegovim rezultatom.

---

⁵⁷ Član 9. ZM RH.

Odlična iskustva Nizozemske, Slovenije ili Hrvatske iz njihovih pilot projekata mirenja upućuju na potrebu uvođenja takvog instituta u BiH. U svim tim zemljama izmijenjen je Zakon o parničnom postupku na način da je dopunjen odredbom koja omogućava sudijama da upućuju stranke na mirenje u sudovima i u centrima za mirenje izvan suda. Dalje, uredile su sam postupak mirenja u građanskim, trgovačkim, radnim i drugim imovinskopравnim sporovima o pravima kojima stranke mogu slobodno raspolagati, npr. usvajanjem Zakona o mirenju ili Pravilnika o posredovanju.

U BiH, potrebno je stvoriti pravni okvir kako za mirenje tako i za provedbu postupka mirenja. Najprije treba pristupiti izmjenama ZPP-a na način da će se regulisati mogućnost suda da tokom cijelog parničnog postupka strankama predloži da spor riješe u postupku mirenja pred sudom, zatim da će se postupak mirenja provoditi pred sudijom izmiriteljem koji će se odrediti s liste sudija izmiritelja koju utvrđuje predsjednik suda godišnjim rasporedom poslova, te da je nagodba sklopljena pred sudijom izmiriteljem sudska nagodba. Dalje, za potpuniji pravni okvir za provedbu postupka mirenja, potrebno je donijeti Zakon o mirenju. Prema njemu mirenje bi bio svaki postupak, bez obzira provodi li se u sudu, instituciji za mirenje ili izvan njih, u kojem stranke nastoje sporazumno riješiti spor uz pomoć jednog ili više izmiritelja koji strankama pomažu postići nagodbu, bez mogućnosti nametanja obavezujućeg rješenja. Kao primjer mogao bi poslužiti Hrvatski Zakon o mirenju ili Pravilnik o posredovanju Brčko Distrikta BiH-a.

Radi uspješnijeg provođenja mirenja potrebno je edukovati što veći broj sudija o postupku mirenja, metodama kojima se izmiritelji u tim postupcima služe kako bi tokom već započetih postupaka pred sudovima mogli prepoznati sporove i stranke pogodne za mirenje i na taj način svojim autoritetom preuzeti ulogu poticatelja što širem prihvatanju mirenja. Obuka je potrebna i radi mijenjanja stavova sudija te pomaganje da uvide prednosti i koristi mirenja, te poboljšaju svoj pristup i shvatanje da je najpovoljniji i najbolji način rješenja spora zadovoljenje interesa obje parnične stranke kroz uspostavljanje ili poboljšanje ličnih ili poslovnih odnosa. Pored edukacije sudija, neophodna je edukacija i šire javnosti, stranaka, punomoćnika advokata s ciljem podizanja svijesti o alternativnim metodama rješavanja sporova koji će koristiti, najviše, široj društvenoj zajednici. Pristupanjem rješavanju sporova putem instituta mirenja uticat će se na stvaranje tolerantnijeg okruženja, očuvanje dobrih odnosa između stranaka u sporu, smanjenje ekonomskog i društvenog troška, te rješavanje drugih interesnih sporova koji se mogu rješavati u sudskom postupku.

11. Literatura

a) Knjige, komentari i članci

- Centar za promociju civilnog društva, Pravni savjetnik, mjesečni stručni časopis, Sarajevo, 4/2004.
- Hrvatska pravna revija, Aktualnosti upravne prakse i upravnog sudovanja, Inženjerski biro dd, Zagreb, 09/2010.
- Hrvatska pravna revija, Aktualnosti upravne prakse i upravnog sudovanja, Inženjerski biro dd, Zagreb, 06/2008.
- Hrvatska pravna revija, Aktualnosti upravne prakse i upravnog sudovanja, Inženjerski biro dd, Zagreb, 10/2007.
- Hrvatski dani arbitraže i mirenja/10, Pravo u gospodarstvu, Zagreb, 4/2011.
- Poznić Borivoje, Građansko procesno pravo, Beograd, 1989.,
- Ralčić –Tanasković, Zakon o parničnom postupku sa komentarom, sudskom praksom, obrascima i registrom pojmova, Beograd, 1980.
- Srđan Šimac, Mirenje i suci, Kako suci mogu doprinijeti široj primjeni mirenja u svakodnevnoj praksi rješavanja sporova?, Hrvatska pravna revija, Inženjerski biro dd, Zagreb, 6/2004.
- Srđan Šimac, Mirenje-alternativni način rješavanja sporova, Zbornik Pravnog fakulteta Sveučilišta Rijeka (1991), 1/2006.
- Sveučilište u Mostaru, Pravni fakultet, Zbornik radova XXI, Mostar, 2010.
- Triva-Belajec-Dika, Građansko parnično procesno pravo, Zagreb, 1986.,
- XIII. Hrvatski arbitražni dani, Zbornik, Pravo u gospodarstvu, Zagreb, 2/2006.
- XIV. Hrvatski dani arbitraže i mirenja, Pravo u gospodarstvu, Zagreb, 2/2007.
- Zlatko Kulenović i dr., Komentar Zakona o parničnom postupku u Federaciji BiH i Republici Srpskoj, Savjet/Vijeće Evrope i Evropska komisija, Sarajevo, 2005.

b) Zakoni i pravilnici

- Porodični zakon FBiH („Službene novine FBiH“, broj 35/05. i 41/05.).
- Pravilnik o postupku posredovanja Brčko distrikta BiH
- Zakon o mirenju RH
- Zakon o obligacionim odnosima ("Službeni list SFRJ", br. 29/78, 39/85, 45/89, 57/89 i "Službeni list R BiH", br. 2/92, 13/93, 13/94.),

- Zakon o parničnom postupku FBiH, Službene novine FBiH, br. 53/03, 73/05. i 19/06., (u daljem tekstu: ZPP FBiH),
- Zakona o parničnom postupku RH, Narodne novine, br. 53/91, 91/92, 58/93, 112/99, 88/01, 117/03, 88/05, 02/07, 84/08, 123/08, 57/11, 148/11 i 25/13.,
- Zakona o postupku medijacije („Službeni glasnik BiH, br. 37/04),
- Zakona o parničnom postupku Brčko Distrikta BiH, (Službeni glasnik Brčko distrikta BiH, broj 8/09),

c) Internet izvori

- www.hjpc.ba/pr/msword/RealizacijaPlanovaI2012ver2.doc, 26. oktobar 2013.,
- <http://liderpress.hr/arhiva/29476/>, 22. septembar 2013.,
- <http://www.novosarajevo.ba/stream/article.php?pid=1655>, 22. septembar 2013.,
- <http://www.besplatniseminarskiradovi.com/PRAVO/RjesavanjeSporovaNagodbom.htm>, 13. avgust 2013.,
- <http://www.mirenje.hr/index.php/miroteka/clanci/strucni-i-znanstveni-clanci-/235-mirenje-prema-zakonu-o-parnicnom-postupku-mrsc-borislav-blazeviv.html>, 22. septembar 2013.,
- <http://www.iusinfo.hr/dailycontent/Topical.aspx?id=12250>, 22. septembar 2013.
- http://www.mpr.gov.ba/web_dokumenti/Vodi%20kroz%20medijaciju%20u%20BIH.pdf, 22. septembar 2013.